

ראשי פרקים

עמוד	נושא
3	מבוא
4-7	א. הרקע ליחסי איראן עם החיזבאללה - ארגון הטרור השיעי בלבנון
4-5	1. מקורות העוצמה וההשפעה של חמינאי
5-7	2. מדיניות החוץ והקו השמרני של חמינאי
7	3. טקטיקות לקידום המהפכה האסלאמית במרחב
7-10	ב. הזיקה בין איראן ללבנון וסוריה
10-13	1. האינטרסים של איראן לסייע לחיזבאללה
13-19	ג. התערבות סוריה בלבנון ומלחמת האזרחים בסוריה
13	1. האינטרסים של איראן בסוריה
13-16	2. השלכות מהתערבות איראן בסוריה
16-17	3. השפעת מלחמת האזרחים על שינוי באינטרסים
19-21	ד. האינטרסים של חיזבאללה בסוריה
21-22	ה. ישראל ומעורבות איראן בסוריה ולבנון
23	סיכום
24-26	ביבליוגרפיה

מבוא

במלחמת האזרחים בסוריה (2011) שלחה איראן מעלה מ 80,000 אנשי מליציה, נתנה תבילת סיוע כספי בהיקף של 5.4 מיליארד דולר והיא מוצאת את עצמה מחויבת לסייע בשיקום סוריה ולתת את חלקה מ 250 מיליארד הדולר המוערכים לשיקום¹. במהלך מלחמת האזרחים נהרגו למעלה מ 2000 לוחמים של החיזבאללה².

מלחמה זאת יצרה ואקום מצד אחד ומבנה הזדמנויות עבור שחקנים אחרים, מצד שני. שחקנים כמו איראן וחיזבאללה.

עם זאת, ניתוח יחסי איראן-חיזבאללה על רקע מלחמת האזרחים בסוריה, לא יכול לעסוק רק בשני השחקנים ובשלוש המדינות (איראן, סוריה, לבנון), אלא מחייב הסתכלות רחבה יותר על מצב מורכב ביותר ועל האינטרסים הגיאופוליטיים של שחקנים מדינתיים נוספים בזירה, כמו: עירק, ישראל, ארה"ב, רוסיה, מדינות ערב, ושחקנים לא מדינתיים כמו האו"ם, דאע"ש, מליציות וארגוני טרור.

לכל אחד מהשחקנים הראשיים יש אינטרסים³. כל אחד מהשחקנים משלם מחירים על החלטותיו⁴.

שאלת המחקר שלי היא: האם האינטרסים של איראן-סוריה-חיזבאללה, במלחמת האזרחים בסוריה, משותפים?

כדי לבחון זאת אנתח ברמת המקרו את עקרונות הפעולה של המנהיגות באיראן (חמינאי בעיקר, שנשען על עקרונות חומייני), את האינטרסים ואת מדיניות החוץ. בהמשך אנתח את האינטרסים הפרטיקולריים שלה בלבנון, את הסיבות להקמת חיזבאללה וההשלכות משיתוף הפעולה ביניהן. אתאר בקצרה את מלחמת האזרחים בסוריה והאינטרסים הסוריים ואת האינטרסים של החיזבאללה בסוריה בהתייחס למשותף ולשונה מול איראן.

היבט אחר של התמודדות עם שאלת המחקר היא בחינת המיקרו: הקשרים האישיים בין המנהיגים כגורם שמסביר את התנהלותם: נסראללה מעריץ את חמינאי שמעריץ את חומייני - שטבע את עקרונות הדת ואת עקרונות היסוד במדיניות החוץ של אירן ביחס ללבנון, סוריה, ישראל והמרחב הערבי/מוסלמי.

שיטת המחקר היא איכותנית נשענת על ניתוח תוכן.

¹ [Yakil, S. \(2018\) Understanding Tehran's Long Game in the Levant. Uluslararası İlişkiler / International Relations, 15 \(60\): 105-120](#)

² הראל, ע. (6.4.12) *מחשש לקריסת משטר אסד: איראן וחיזבאללה מגבירות הסיוע הצבאי לדמשק*. אתר הארץ. נדלה ב 13.10.20.

³ Slim, R. (2014) Hezbollah and Syria: From Regime Proxy to Regime Savior. *Insight Turkey*, 16 (2): 61-68.

⁴ [Lawson, F.H. \(2014\) Syria's Mutating Civil War and its Impact on Turkey, Iraq and Iran. International Affairs, 90 \(6\): 1351-1365.](#)

א. הרקע ליחסי איראן עם החיזבאללה - ארגון הטרור השיעי בלבנון

מנהיג החיזבאללה, חסן נסראללה, מעריך את המנהיג העליון של איראן, עלי חמנאי ופועל בעצתו. תמונתו מתנוססת בבסיסי החיזבאללה בלבנון. מכאן, כדי להבין את יחסי החיזבאללה עם המשטר האיראני במהלך מלחמת האזרחים בסוריה, יש לחזור למקורות ההשפעה הדתית-פוליטית על חיזבאללה ולחפש את מעצבי מהפכת 1979 באיראן, בראשם אייתוללה סייד רוחאללה מוסאווי חומייני ואייתולה סייד עלי חוסייני חמינאי.

1. מקורות העוצמה וההשפעה של חמינאי

חמינאי נולד ב 1939 לאיש דת שיעי בעיר תבריז. ילד שמיני מתוך שמונה שכולם הפכו אנשי דת. בגיל 19 עבר לעיר קום והיה לאחד מתלמידיו הקרובים של רוחאללה חומייני ובהמשך לאיש סודו. הזדהה עם רעיונותיו המהפכניים של חומייני: אידיאולוגיה המושתתת על ערכי האסלאם, חיזוק עצמאות איראן, הזדהות עם סבלם של עמים אחרים והתנגדות למדיניות הניצול של מעצות העל. הוא אימץ את העיקרון שהציב חומייני – האסלאם כעיקרון המנחה של המהפכה וכמניע לפעולה, מכיוון שגם הוא הבין שהאיראני הממוצע לא יהיה מוכן למות למען שוויון מעמדי, אבל כן יהיה מוכן למות כדי להגן על כבוד דת מוחמד. התנועות האסלאמיות בכל רחבי המזרח התיכון אימצו עקרון מנחה זה כאמצעי גיוס המונים וחיזבאללה בראשם⁵.

מקורות הסמכות הדתית של חמנאי - לחמינאי לא היתה בתחילת דרכו סמכות הלכתית מספקת והתקיים דיון בקרב אנשי הדת הבכירים בעיר קום האם למנות אותו לנשיא לאחר מות חומייני. היות והאליטה הפוליטית עמדה מאחוריו והוא זכה לתמיכה עממית - בנו של חומייני כתב לחמינאי: "האימאם חומייני ראה בך המנהיג הראוי ביותר לרפובליקה האיסלאמית"⁶, הסתכם הדיון בהכרזת יו"ר מועצת המומחים, אייתוללה משכיני, על בחירת חמינאי בזכות קרבתו לחומייני בתפקידו המרכזי במהפכה האסלאמית ובתרומתו במלחמת איראן-עירק ובבקיאותו באתגרים העומדים בפני העולם המוסלמי. באותו דיון הועלה חמינאי מדרגת חוגית אל אסלאם לדרגה הבכירה ביותר: אייתולה והוא יושב על כיסא המנהיג העליון של הרפובליקה האסלאמית. ב 1979 ולאחר ההתנגשות בחיי מוחמד עלי רג'אי נבחר בבחירות אוקטובר 1981 ברוב מוחץ לנשיא איראן. ב 1989 ולאחר מות ח'ומייני, מונה ע"י מועצת המומחים ברוב מוחץ להחליפו כמנהיג עליון⁷.

מקורות העוצמה הפוליטיים: השולט בכל, לטענת מנשרי (2013) הוא חמינאי. הוא "המנהיג העליון" השולט במוקדי הכוח (משפט, פרלמנט וממשלה), במנגנוני הביטחון (צבא, משמרות המהפכה, הבסיג' ועוד) שולט בקרנות (בניאד) המהפכניות) שהפכו מוקדי עוצמה כלכלית אדירה וביסס את שליטתו על רשת המסגרים והאמאמים-ג'ומעה הפרוסים ברחבי המדינה. בנוסף, הוא הקים חצר עם מנגנוני שליטה, סילק את מתנגדיו מעמדות כוח וחיזק את קשריו עם אנשי הדת

⁵ בכור, גיא (28.10.10) *כה אמר זרטוסטרה: סודותיו של חומייני*. אתר JPLANET. נדלה ב 14.10.20.

⁶ שאין, דוד (11.10.13) *פרופיל: האיש ששולט על הכפתור האדום*. אתר NRG. נדלה ב 10.10.20.

⁷ Menashri, D. (2007) Iran's Regional Policy: Between Radicalism and Pragmatism. *Journal of International Affairs*, 60 (2): 153-167.